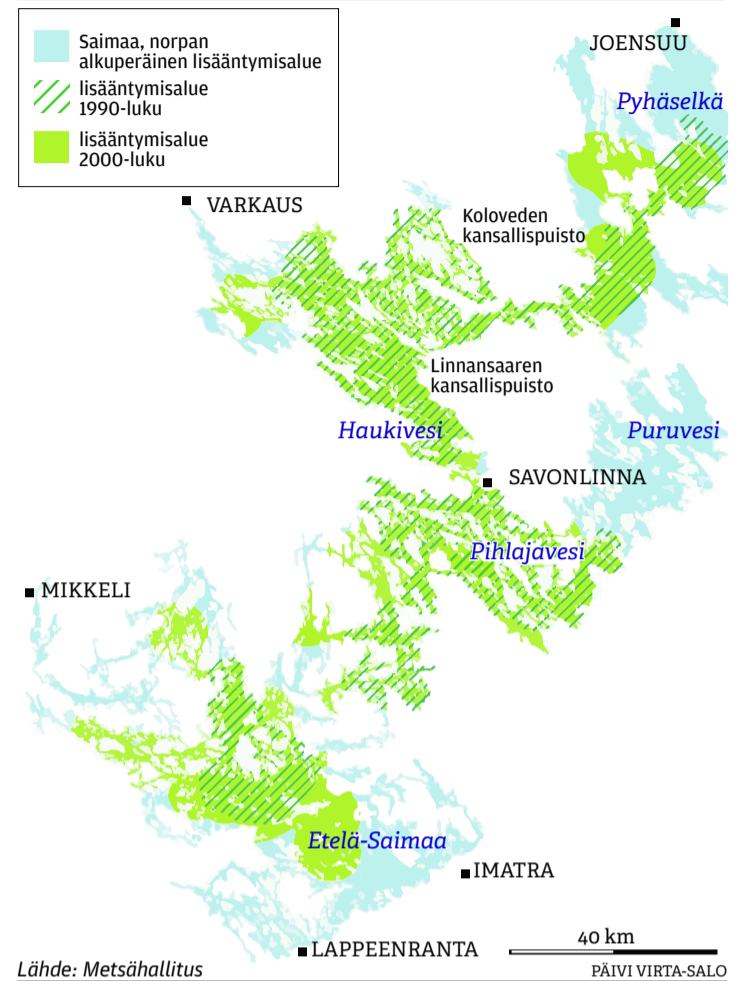

Saimaannorpan keskeiset lisääntymisaluet

Lähde: Metsähallitus

PÄIVI VIRTA-SALO

Tulevaisuus ihmisen varassa

Saimaannorppia oli vielä 1900-luvun alussa jopa tuhat eri puolilla Saimaata. Nyt norppia arvioidaan olevan 320. Luku on kasvussa.

OSSI TYNKKYNE

Saimaannorppa jäi jumiin Saimaan sisäjärvien noin 8 000 vuotta sitten jääkauden seurauksena.

Saimaalla norppa on ajan myötä sopeutunut elämään sokkeloisissa ja tummissa vesissä. Se onkin esimerkiksi älykkäämpi kuin muut norpan alalajit.

Saimaannorpan aivot ja silmät ovat selkeästi isommat kuin sen lähisukulaisilla. Tämä kertoo sopeutumisen monimutkaiseen elinympäristöön, joka vaatii suurempaa älykkyyttä, sanoo viime syksynä norppaa väitellyt Metsähallituksen suojelubiologi **Miina Auttila**.

Auttilan mukaan erittäin uhanalaisella saimaannorpalla on mahdollisuus säilyä myös tulevaisuudessa, jos ihminen sitoutuu suojelemaan jatkossakin.

NORPPA on polskutellut Saimaan rannoilla tuhansia vuosia kauemmin kuin ihmiset.

Ihmisen ja norpan elo sujui aluksi rauhanomaisesti rinnakkain, mutta 1900-luvulla aloitettu metsästys verotti kannan miltei sukupuuttoon.

Norppia oli vielä 1900-luvun alussa jopa tuhat joka puolella Saimaata. Alimmillaan käytiin selvästi alle kahdensadan yksilön, eräiden arvioiden mukaan jopa lähellä sataa yksilöä.

Nyt kannan suuruudeksi arvioidaan 320, ja luku on kasvussa. Tänä keväänä syntyi ennätysmäärä norppakuutteja, joita havaittiin hieman yli 80.

NYKYÄN norppakannan kasvun ongelmat liittyvät pitkälti ensimmäisten elinvuosien suureen kuolleisuuteen.

Iso osa norppista ei elä neljää vuotta, jolloin ne aikaisintaan alkavat lisääntyä. Jos norppa selviää lisääntymisikään, sille voi povata jopa pitkää ikää.

Saimaannorppa voi elää yli 30-vuotiaaksi, Auttila sanoo. Kymmenkunta vuotta saimaannorpan parissa toiminut Auttila toivoi, että suomalaiset eivät pitäisi saimaannorppaa itsestäänselvytenä, koska kanta on haavoittuvainen.

– Onhan se tutkijana hienoa nähdä, että noin iso, mereltä kotoisin oleva nisäkäs pystyy sopeutumaan mataliin ja sokkeloisiin järvesiin Saimaalla.

AUTTILA arvioi, että norppakanta pystyy hyvissä oloissa kasvamaan jopa kymmenen prosenttia vuodessa. Siihen on kuitenkin vielä pitkä matka.

Suojelu- ja tukitoimilla on saatua kanta kasvamaan 2010-luvulla kahdesta kolmeen prosenttia vuosittain.

– Jos lähes kaikki kuutit selviävät lisääntymisikään saakka, kanta kasvaisi nopeasti. Ikävä kyllä yhdestä neljään vuoden iässä katoaa edelleen paljon norppia.

Auttilan mukaan syitä on monia. Nuorten norppien suuri uteliaisuus yhdistettynä kokemattomuuteen on merkittävä syy kalanpyydyskuolleisuuteen.

Norppakuutti potkaistaan elämään omilleen varsin nopeasti muutaman kuukauden kuluttua syntymästä. Silti saimaannorppa on hyljelajeista ”lapsistävällisin”.

– Esimerkiksi epävakailta ahotojilla lisääntyvä kuplahylje vie roittaa kuutin omilleen jo alle vi-

kon imetyksen jälkeen, Auttila vertaa.

AUTTILAN viime talvena hyväksyty väitöskirja käsitteli ilmastonmuutoksen vaikutuksia saimaannorpalle ja keinoja, joilla sen sopeutumista voidaan auttaa.

Yksi merkittävä uusi suojelutoimenpide on lumikinosten kasaminen heikkolumisina talvina Saimaalla pesätarpeiksi.

– 2000-luvulla, kun apukinosmenetelmää ei vielä ollut käytössä, oli kaksi lumiolosuhteiltaan heikkoa talvea ja poikaskuolleisuus nousi lähelle 30 prosenttia. Apukinoksia on kasattu vuodesta 2014 lähtien ja niiden avulla heikkolumisten talvien poikaskuolleisuus on pudonnut noin 15–16 prosenttiin.

Auttila toteaa ilmastonmuutoksen olevan norppalle iso riski. Tutkijat ovatkin testanneet turvemateriaalista tehtyä tekopesää täysin lumettomien talvien varalle.

SAIMAANNORPPA on eristyshistoriansa aikana muuttunut omanlaisuutensa eroa esimerkiksi lähisukulaisestaan laatokannorpasta, joka myös on jääkauden seurauksena jäänyt eristyksiin makean veden altaaseen.

– Saimaannorpat ovat vähän kuin suomalaiset: viihtyvät yksin ja ovat hiljaa. Laatokannorpat viihtyvät laumoissa ja pitävät ääntä, sanoo Auttila.

Enemmistö norppista viihtyy Savonlinnan seudun vesillä, mutta kanta leviää jatkossa muuallekin.

– Poikasia syntyy Etelä-Saimaalla Kyläniemen eteläpuolelta aina Rääkkylän ja Liperin vesille saakka. On vain ajan kysymys, milloin ensimmäiset kuutit syntyvät Puruvedellä.

SIIRTOISTUTUKSET ovat toki mahdollisia, mutta tässäkin on rajoitteen. Auttilan mukaan Saimaan eteläiseen osaan siirtonorppana aikoinaan viety naaras on ollut menestystarina.

– Se on voinut tehdä jo kymmenen jälkeläistä.

Aina välillä esille kansan parista nousee ajatus norppien siirtämisestä Saimaan ulkopuolisiin vesiin.

– Saimaassa on kuitenkin vielä paljon tilaa ja elinympäristö on sopiva norppalle, joten ei ole syytä lähteä siirtämään niitä.

Pullervosta tuli tähti

WWF asensi loppukeväästä kameran Saimaan rannalle ja välitti verkkosivuillaan elävää kuvaa norppasta. Kivellä viihtyneestä Pullervo-norppasta tuli nopeasti tähti. Norppaliven huimat katsojamäärät (yli 2 miljoonaa katsojaa yhteensä, jopa 150 000 päivittäin) tekivät Metsähallituksen suojelubiologin **Miina Auttilan** iloiseksi.

Pullervon suosio kannustaa tekemään työtä norpan eteen, koska asia koetaan tärkeäksi kansan laajoissa riveissä.

–Tavoite norppakannan kasvusta vuoteen 2025 mennessä 400 yksilöön on ihan realistista, jos ei tule peräkkäin monta huonoa talvea, Auttila arvioi.

SUOJELUTILANTEEN KEHITTYMINEN

Pienimmillään norppakanta oli 1980-luvulla reilusti alle 200 yksilöä.

2000-luvun alussa kanta väheni noin 280 yksilöstä noin 260 yksilöön, mutta kasvoi sitten jälleen nykyiseen. Tavoitteena on, että saimaannorpan talvikanta kasvaisi vähintään 400 yksilöön vuoteen 2025 mennessä.

Lähde: Metsähallituksen uhanalainen saimaannorppa -aineisto. (www.metsa.fi/saimaannorppalife)

HISTORIA

Noin 5 000 vuotta sitten Saimaan järviällä supistui nykyiseen kokoonsa noin 4 400 neliökilometriin.

Tuolloin Saimaalla olisi laskennallisesti voinut elää jopa 2 000–6 000 norppaa.

1800-luvun lopulla saimaannorppa luokiteltiin vahinkoeläimeksi, ja siitä maksettiin tapporahaa vuoteen 1948 asti. Suojelutyön voidaan katsoa alkaneen varsinaisesti vuonna 1979.

Lähde: Saimaannorpan suojelun strategia ja toimenpidesuunnitelma, Ympäristöministeriö 2011.

SYNTYY KEVÄTTALVELLA

Norppa synnyttää poikasen lumipesään helmi-maaliskuussa. Emä vierottaa kuutin 7–9 viikkoa syntymästä.

Itsenäistä elämää aloittaessaan norppa on suurimmassa vaarassa kuolla kalanpyydykseen. Saimaannorpan ravinto koostuu 90-prosenttisesti ahvenesta, särjestä, muikusta, kuoreesta ja kiiskestä.

Lähde: Metsähallituksen uhanalainen saimaannorppa -aineisto

TARHAUSKOKEILU EPÄONNISTUI

Enonkoskella tehtiin 1980-luvulla saimaannorppien tarhauskokeilu, joka kuitenkin epäonnistui.

Vuonna 1992 tehty yhden yksilön siirtoistutuskokeilu sen sijaan onnistui: aikuinen naaras siirrettiin Haukivedeltä tuolloin kannan pienemmisestä kärsineelle Lietvedelle.

Lähde: Saimaannorpan suojelun strategia ja toimenpidesuunnitelma, Ympäristöministeriö 2011.

ILMASTONMUUTOS

Jää ja lumi muodostavat norpan lisääntymiselle välttämättömän pesimäympäristön.

Ilmastonmuutos on yksi merkittävimpiä uhkatekijöitä.

Lumen kolaamisella apukinoksiksi norppapesiä varten on saatua aikaan hyviä vaikutuksia.

Lähde: Suojelubiologi Miina Auttilan haastattelu